las, keramikai puošti kaulinis štampelis.

Rasti keli rutulio ir dvigubo nupjauto kūgio formos moliniai verpsteliai.

Aptikta vaizduojamojo meno dirbinių. Tarp jų išsiskiria kaulinė šuoliuojančio elnio (?) figūrėlė, ant kaulinės plokštelės apskritomis įgrąžomis pavaizduota antelė, iš molio nulipdytas paukštis. Tarp papuošalų vyrauja kauliniai lęšio ir danties formos, gintariniai - širdies ir skridinio formų kabučiai. Kabučiais laikytini ir elnio bei briedžio priekiniai dantys su skylutėmis. Aptiktas ir kaulinis smeigtukas su ąsele.

Rasta ir medinių dirbinių - plačių irklų, bučių, kultuvių fragmentai, plūdžių iš pušies žievės.

Gyvenvietė priklausė Narvos kultūros vėlyvajam laikotarpiui. Jos radiokarboninė data 1620±120 m. pr.m.e. (3570±120 - Vs - 311). Gyventojai be žvejybos ir medžioklės vertėsi gyvulininkyste.

Algirdas Girininkas

KRETUONO I GYVENVIETĖ

Gyvenvietė yra Švenčionių raj., į Š nuo Reškutėnų kaimo ir apie 100 m į R nuo Kretuono ežero. 1979 m. čia ištirtas 115 m^2 plotas (žr. kn.: ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 10-11). 1980 m. MAII ištyrė dar du plotus po 80 m^2. Antrasis tyrinėtas plotas yra į R nuo 1979 m. tyrinėtojo, o trečiasis - į Š.

Abiejuose plotuose po velėna aptiktas tamsus smėlis su durpių tarpsluoksniais (10-16 cm) priklausė virvelinės keramikos kultūros laikotarpiui. Šiame sluoksnyje aptiktos 5 židinių liekanos: iš jų 3 antrame plote (1 - 210 x 52 cm, 2 - 56 x 41 cm, 3 - 60 x 28 cm dydžio) ir 2 trečiame (20 x 30 cm, 40 x 19 cm dydžio). Židiniuose rasta smulkių medžio anglių, pelenų, skal-

dytų akmenų ir smulkių puodų šukių.

Kultūriniame sluoksnyje daugiausia aptikta keramikos - 741 puodo šukė. Daugumą sudaro taurių šukės, puoštos skersinėmis virvelių juostelėmis ar prilipdytais voleliais. Nemaža aptikta ir plačiaangių puodynių šukių, keli nedideli amforų fragmentai. Apskritai virvelinė keramika mažai ornamentuota. Aptikta ir šukinės-duobelinės keramikos. Tai plačiaangiai nuskobtais pakraščiais puodai, kurių visas paviršius puoštas apskritomis duobutėmis ir šukiniais įspaudais.

Naudotas vietinis ir įveztinis - geresnės kokybės titnagas. Titnago radinių didžiumą sudaro nuoskalos, kurių surinkta 1352, iš jų tik 19 paretušuotų. Daznai neretušuotos nuoskalos buvo naudotos darbui. Skelčių rasta 230, iš jų 59 retušuotos. Iš darbo įrankių daugiausia aptikta galinių gremztukų - 59. Be to, aptikti 4 stambūs gremztai, 2 peiliai, 11 grandukų, 1 skobtelis, 2 kampiniai rėztukai, 1 kirvis, 7 ašmenėliai, 1 pjūklelis, 24 vienagaliai ir dvigaliai skaldytiniai. Strėlių antgaliai įvairūs: 11 trikampių, 4 rombiniai, 4 lancetiniai, 1 karklo lapo formos su įkote, 2 stambios nulūžusių smaigalių viršūnės. Aptikti 3 sveiki akmeniniai laiviniai kirviai su movele, 2 keturkampe pentimi ir nežymiai platėjančiais ašmenimis bei 3 kirvių fragmentai - 2 laivinių ir 1 įtveriamojo keturkampe pentimi. Be to, aptikti 2 įtveriamieji kapliai.

Verpimui naudojo molinius dvigubo nupjauto kūgio formos verpstelius.

Trečio ploto ŠR dalyje, po kultūriniu sluoksniu, atsidengė akmenų krūva. Tarp jų ant šono gulėjo molinė vazos formos urna su paaukštintu tuščiaviduriu dugneliu. Jos molio masė nesiskyrė nuo virvelinės keramikos puodų šukių. Šalia urnos ir joje aptikti 4 perdegę žmogaus kauliukai, čia pat rasta akmeni-

nio keturkampio pjūvio įtveriamojo kirvuko pentis. Matyt, tai sudeginto žmogaus kapas.

Taigi viršutinis kultūrinis sluoksnis priklauso Pamarių kultūros ir tuo metu rytų Lietuvoje buvusios šukinės-duobelinės keramikos kultūros vėlyvajam laikotarpiui.

Po virvelinės keramikos kultūriniu sluoksniu ir vietomis pastebėtu plonu balkšvo smėlio sluoksneliu aptiktas Narvos kultūros 4-30 cm storio sluoksnis. Antrame plote aptiktos 5 židinių liekanos.

Keramikos rasta 3051 puodų šukė. Jos priklauso plačiaangiams smailiais ir plokščiais dugnais puodams bei pailgiems ovaliais dugneliais dubenėliams. Ornamentuota dažniausiai tik puodų viršutinė dalis.

Titnaginių dirbinių rasta 71. Iš jų 24 lancetiniai antgaliai ir 1 plokščiai retušuoto antgalio įkotė, 11 gremžtukų, 4 grandukai, 4 skeltės, 21 nuoskala, 3 retušuotos nuoskalos, 2 skeltės ir 1 skaldytinis.

Kaulinių dirbinių - 39. Tarp jų 4 kūginiai strėlių antgaliai (iš jų viename pavaizduoti žmonės ir ropliai), 1 trikampis su platėjančia įkote antgalis. Aptikti 8 kauliniai ir raginiai skobteliai, 2 raginiai kirviai, 4 kauliniai kalteliai, 4 ylos, 3 žeberklai, 1 ąselinis smeigtukas, kauliniai kabučiai ir įvairių kaulinių ir raginių dirbinių fragmentų. Tarp akmeninių dirbinių yra gludintas kaplys su skyle kotui, tinklų pasvarai, grūdų trintuvai. Minėtinas rutulio formos molinis verpstelis.

Taigi gyvenvietės apatinis kultūrinis sluoksnis skirtinas viduriniam Narvos kultūros laikotarpiui. Jos gyventojai, be žvejybos ir medžioklės, jau vertėsi gyvulininkyste ir kapline žemdirbyste. Tai patvirtina gyvenvietėje aptikti smulkiųjų raguočių, arklio, kiaulės, šuns kaulai ir kaplinei žemdirbystei bū-

dingas inventorius - kapliai, grūdų trintuvai, titnaginiai pjautuvų ašmenėliai.

III ploto ŠR dalyje, 40-45 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, kultūriniame sluoksnyje aptikti 6 žmonių kapai. Kapų duobių kontūrų nepastebėta. Mirusieji paguldyti aukštielninki, jų orientacija įvairi. Rankos ištiestos arba sudėtos ant dubens. Čia palaidota 20-25 metų moteris (kapas Nr. 1), 14-16 metų paauglys (Nr. 2), 3 vyrai 50-55 metų (Nr. 3), daugiau kaip 55 metų (Nr. 4), 25-30 metų (Nr. 5) ir iki 3 metų amžiaus vaikas (Nr. 6). Prie moters dešinės rankos dilbio kaulo rastas kaulinis durklas, paauglio kape krūtinės srityje - titnaginis lancetinis strėlės antgalis, vyro kape Nr. 3 - prie smilkinio ir kaklo srityje 2 arklio dantys, kape Nr. 4 iš dešinės prie dubens - kaulinis kaltelis ir prie galvos iš kairės pusės - 20 x 24 cm dydžio netaisyklinga ochros dėmė, kape Nr. 5 iš dešinės prie dubens kaulo - šerno iltis.

Kapus reikėtų skirti viduriniam Narvos kultūros laikotarpiui. Narvos kultūrai, ypač jos arealo rytinėje dalyje, nuo vidurinio neolito didelės įtakos turėjo finougriškoji šukinės-duobelinės keramikos kultūra. Matyt, ji buvo paplitusi ir rytų Lietuvoje, nes antropologiškai mirusieji artimi finougrams.

Rimutė Rimantienė

MARGIŲ I GYVENVIETĖ

Paminklas yra to paties pavadinimo kaimo, Dubičių apyl., Varėnos raj., R gale, tarp paskutiniosios kaimo trobos ir sodinto miško. Tai poros metrų aukščio kranto kyšulys, iš PR supamas buvusio Dubos ežero slėnio, o iš ŠR dabar išsekusio upelio, įtekėjusio į ežerą. 1980 ir 1981 m. MAII ištyrė 1077 m^2, faktiškai visą išlikusį paminklo plotą. Gyvenvietė yra buvusi